

AB gerçek olacak

Amerikalı bir solcu olan Demokrat Parti Ulusal Komitesi Onursal Başkanı Howard Dean, Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğine karşı olan Avrupalı siyasetçilere rağmen uzak olmayan bir gelecekte Türkiye'nin birliğe kabulünün 'istenilen bir durum' olacağını belirtiyor ve bu iyimser yaklaşımının nedenlerini sıralıyor...

Kilit öneme sahip bazı Avrupalı liderlerin katılım karşıtı açıklamaları, benim gibi Türkiye'nin bir gün mutlaka Avrupa Birliği'nin bir parçası olması gerektiğine inanan pek çok Avrupalı ve Kuzey Amerikalıyı endişelendirmekte ve umutsuzluğa düşürmekte. Anketler Türkiye'yi birliğe katmanın AB içindeki seçmenler arasında pek popüler olmadığını göstermekte. Başbakan Erdoğan'ın İran Cumhurbaşkanı Ahmedinecad'a yönelik müşfik sözleri ve Ortadoğu ile Doğu Afrika'daki tatsız grup ve liderleri kucaklayan görüntüsü ile Türkiye de, AB'ye yüz çevirdiği izlenimi vermekte. Türkiye'nin gittiği yöne ilişkin en son kafa karışıklığı yaratan konu ise yakın zamanda teklif edilen anayasa değişiklikleri oldu. Bu değişiklikler laikler ile Erdoğan hükümeti arasında hararetili bir anlaşmazlığın fitilini ateşledi. Laikler ve bazı Avrupalılar bu tür hamlelerin İslami bir devlete gidise yol açacağına inanmakta; Helene Flautre gibi saygın Avrupa Parlamentosu üyeleri ise bu değişiklikleri daha demokratik bir Türkiye açısından tutarlı gördüklerini ifade etmekte. Kilit öneme sahip bazı Avrupalı liderlerin katılım karşıtı açıklamaları, benim gibi Türkiye'nin bir gün mutlaka Avrupa Birliği'nin bir parçası olması gerektiğine inanan pek çok Avrupalı ve Kuzey Amerikalıyı endişelendirmekte ve umutsuzluğa düşürmekte.

Bedeli ağır olan üyeler

Türkiye'nin AB'ye katılımının pürüzsüz bir şekilde ilerlemediği bir gerçek. Ancak ben Türkiye'nin AB'ye katılımının uzun vadede hala hem AB'ye hem Türkiye'ye büyük yarar sağlayacak bir hedef olmaya devam ettiğine inanmaktayım.

Öncelikle belirtmek istediğim şey, hız ve kısa vade üzerinde aşırı bir duyarlılık olduğu, sabır ve uzun vadenin ise yeterince önemsenmediği. Bazıları ekonomik açıdan Türkiye'den daha kötü durumda ki on ülkenin tek bir seferde birliğe katılımının, 1999 ve 2004'ün coşkulu günlerinde düşünülenden çok daha ağır bir iş olduğu ortada. Çok büyük bir sorun teşkil etse de, suçlu sadece yakın dönemde yaşanan korkunç ekonomik çöküş değil. Yüksek işsizlik genelde yabancı düşmanlığı ve ırkçılığı da beraberinde getirir ve 2008'den beri yabancı düşmanlığı tüm dünyada önemli ölçüde artmış durumda.

1989, 1999 ve 2002'de AB Türkiye'nin üyeliğe hakkı olduğu konusunda oybirliği ile kararlar almıştı. 2005'te AB Türkiye ile müzakerelere başladı ve bu müzakerelerin ortak hedefi üyelikti. Şimdilerde bir avuç Avrupalı lider, ya ülkelerindeki artan yabancı düşmanlığını yatıştırmak amacıyla veya bazı durumlarda aşırı sağdaki seçmenleri kendi taraflarına çekmek gibi açık ve utanç verici bir siyasi hamle nedeniyle, "imtiyazlı üyelik"ten bahsetmekte. Fransa'da yakın tarihlerde yapılan yerel seçimlerde bu türden

çabaların büyük bir başarısızlığa uğraması iyi bir haber. Yine de uçlardaki partilere ve hatta yönetimdeki anaakım partilere dâhil Avrupalı politikacılar, uzun vadede AB için iyi olanı değil, seçimler açısından kendilerine yararlı olanı yaparak sık sık bu genel memnuniyetsizliği seçim çıkarları için sömürmeye çalışmaktalar. Ayrıca Avrupa şimdilerde özellikle Bulgaristan ve Romanya'daki yolsuzluk meselelerini bu ülkeler üye olmadan ÖNCE halletmemenin düzeltilmesi kolay olmayan bir hata olduğunun farkına varmakta. Büyüme oranı ve borçların GSMH'ya oranı gibi mali göstergeleri bazı AB ülkelerinden çok daha istikrarlı olsa da, Türkiye de küresel ekonomik durgunluk yüzünden güç kaybetti.

İmtiyazlı üyelik olamaz

Bazı yaraları ise her iki taraf kendi elleriyle açtı. Türkiye'nin hiçe sayılması veya önem görmediğini hissetmesi nedeniyle Rusya ve Müslüman dünyaya doğru yönelmesi, birçok Avrupalı tarafından 71 milyon yeni Müslümanı büyük ölçüde seküler Hıristiyan kıtaya entegre etmenin zorluğuna dair önemli bir uyarı işareti olarak görülmekte. Pek çok örnekte, Avrupalı liderlerin bilinçli bir şekilde Türkiye'yi hakir görmesi büyük çoğunluğu artık katılımı desteklemeyen Türkler arasında da kendilerini istemeyen bir kültübe üye olmayı isteyip istemedikleri tartışması yarattı. Türkiye de ulusal egemenliğe sahip diğer milletler gibi herhangi bir tür ikinci sınıf üyeliğin kabul edilemez olduğuna inanma eğiliminde.

Öyleyse iyimser olmak için neden nerede? İlk olarak, zamanlama her şeydir. Ekonomik ve siyasi açıdan, şu an en iyi

zaman değil. Fakat bu uygun bir zamanın asla olmayacağı anlamına da gelmemekte. Gelecek birkaç yıl içinde ekonomik durgunluk rüzgârı dindikçe Türkiye'nin büyüme oranı AB'ninkinden çok daha yüksek bir seviyeye ulaşacak. Büyük ölçüde Avrupa ile bütünleşmiş Türk iş dünyası ve hâlihazırda Türkiye'deki önemli oyuncuların Avrupalı iş dünyası için eşsiz fırsatlar ortaya çıkacak. Türkiye tam üye olduğunda bu fırsatlar daha da büyüyeceğinden aslında her iki taraftaki ticari gruplar ekonomide düzenin kurulmasının hemen sonrasında muhtemelen katılım için baskı yapmaya başlayacaklar.

İkinci olarak, artık Yunanistan'da Kıbrıs meselesini bloke etmeye hem daha az eğilimli hem de daha az müktedir yeni bir hükümet var. Kıbrıslı Türklerin ve Rumların adayı yeniden birleştirmek istedikleri ve karar kendilerine bırakılsa bunu yapacaklarına ilişkin emareler mevcut. Türkiye kendi üye olsun veya olmasın adanın yeniden birleşmesinden yüksek ekonomik kazançlar sağlayabilir. AB de Kıbrıs sorununun çözülmesi ile kaybettiği kredibilitenin bir kısmını geri kazanabilir.

Demokratikleşme aşikar

Üçüncü olarak, Atlantik'in bu tarafında Başbakan Erdoğan'ın bir İslamcıdan çok bir demokrat olduğu aşikâr görünmekte. Başbakan, daha önceki hükümetler tarafından yüksek ekonomiyen göz ardı edilmiş ve dışlanmış coğrafi ve kültürel çevreyi oluşturan kişilere kendilerini ifade imkânı vermekte. Kişisel olarak ben laik bir hükümet karşısında kendimi daha rahat hissedecek olsam da, aslında sa-

dece kendi aralarında güç ticareti yapan ve gündelik mücadeleler içinde çalışan insanların büyük bölümünün ihtiyaçlarını göz ardı eden elitlerden oluşan "laik" hükümetlere ilişkin uzun bir geçmiş de ortada. Buradaki zorluk laik olma hakkını korurken, dindar olmak isteyenlerin haklarını da kabul etmek.

AB de kazanır Türkiye de

Başbakan Erdoğan ve Cumhurbaşkanı Gül'ün büyük başarıyla ilerlemekte oldukları yol da bu yönde. Türkiye'de giderek artan liberalizasyon sonrası yakalanan olağanüstü büyüme ile daha farklı kesimlerin Türk toplumuna dâhil olması arasında tesadüfi bir ilişki olması olası görünmüyor. Eğer Türkiye başörtüsünün bir tartışma içerisinde olsaydı, ben bu zorunluluğa şiddetle karşı çıkardım. Fakat yaşanan tartışma başörtüsüne İZİN verilip verilmemesi hakkında. Yani bu, kabul etme, dışlanmayı sonlandırma ve demokratikleşme hakkında bir tartışma. İran veya Suudi Arabistan'daki gibi hoşgörüsüzlük, teokrasi ve dini yobazlık hakkında bir tartışma değil.

Türkiye'de ilk defa sivil, halk tarafından seçilmiş bir hükümet siyasi açıdan silahlı kuvvetlere karşı üstünlük değilse bile denklik sağlamış durumda. Cumhurbaşkanı Gül'ün Ermenistan'a yaptığı alışılmadık ziyaret tıpkı Begin ve Sedat dönemi liderliklerinin açıklımlarına benzer bir devlet adamlığı hamlesiydi. Son günlerde bu çabalarda sorunlar yaşandığı doğru olsa da, açılım başlatıldı ve en nihayetinde muhtemelen başarı sağlanacak. Türkiye yıllar sonra ilk defa Kürtlere Avrupa şartındaki temel hakları sağlaya-

ranakları radikal uçlardan uzaklaştırarak akıllı bir strateji geliştirmekte ve uygulamakta. Bu yolda da ilerleme dura kalka sağlanmakta, fakat yine de çığır açan nitelikte. Türkiye IMF'nin sıkı programını başarıyla başlattı ve tamamladı.

Kısacası, müzakerelerde başarı sağlanabilir ve bu hala tarafların çıkarları için en uygun olanı. Başarı için, takvimin esnek olması gerekli. Tarafların kısa dönemli gerilemeler yüzünden şevklerini kaybetmemeleri önem taşıyor. Müzakereler engelleri aşmak konusunda sabır göstermeliler ve bu ilişkinin her iki tarafın da çıkarına olacağı orta ve uzun vadeye odaklanmalıdır.

İki taraf da bankacılık sisteminin neredeyse çökmesinin ve aşırı İslamcı grupların ara sıra gerçekleştirdikleri kanlı saldırılarının neden olduğu muazzam ekonomik ve siyasi baskıların üstesinden gelebilirler. Türkiye'de 2003 yılından beri İslamcılar tarafından gerçekleştirilen bir saldırı olmadığı gibi, Türkiye kökenli Amerikalı ve Avrupalılar da Amerika veya AB içindeki önemli bombalama ve intihar saldırılarına karışmadılar. Türkiye ve İspanya BM çatısı altında umut vaat eden Medeniyetler İttifakını başlattılar.

Birinci sınıf demokrasi

Avrupa Birliği'nin oluşturulması, siyasi sistemler açısından iki yüz otuz dört sene önce Birleşik Devletler'in kurulmasından sonra yaşanan en önemli deney.

İki tarafın da kazanacakları çok açık. Türkiye'nin katılımı her iki taraf içinde ekonomik büyüme açısından önemli fırsatlar yaratacak. Türkiye'de demokrasi güçlenecek. Dünya Müslüman çoğunluğa sahip bir ülkede kurulan birinci sınıf bir liberal demokrasi kazanacak. Kıbrıs sorunu çözümlenecek. Kafkasların güneyi daha istikrarlı hale gelecek. Ve Avrupa buna dirense de ihtiyacı olduğunu bildiği şeye kavuşacak: çoğunluğu Müslüman, ama aynı zamanda liberal bir demokrasiye sahip bir ülke ile istikrarlı bir ilişki. Türkiye'nin katılımı olmaksızın, bu büyük proje gerçek potansiyeline ulaşamayacak.

Avrupa Birliği'nin oluşturulması, siyasi sistemler açısından iki yüz otuz dört sene önce Birleşik Devletler'in kurulmasından sonra yaşanan en önemli deney. AB'nin yurttaşları için en kolay olanı birliğin gündelik yetersizliklerine -bürokrasi, hantal siyasi sistem ve Brüksel'in sıradan Avrupalıların hayatından bariz bir şekilde kopuk olması- odaklanmak. Ve yeni reformların, özellikle Avrupa çapındaki siyasi partilerinin ortaya çıkması ile başkan ve diğer önemli yetkililerin doğrudan seçime göreve gelmelerinin çok yararlı olacağı da açık. Fakat elde edilen muazzam tarihi başarılar da küçümsenmemeli. Avrupa, yüzyıllarca etnik ve dini farklılıklara dayanan bitmeyen bir savaşlar serisi yüzünden harap düşmüş, yeryüzü üzerindeki en kanlı kıtayıdır.

Modern AB insanlık tarihinde milli ve dini kabileciliği görece sürekli, barışçıl ve kurumsal bir usulle aşan geniş çaplı ilk girişim. Sadece Batı ve Orta Avrupa değil, sorunlu Balkanlar ve ötesi için de barış ve refah yolunda bir şablon oluşturmakta. Türkiye son yirmi yıl içerisinde bu çabanın bir parçası haline gelmek için bir zorunluluk olan ekonomik ve siyasi açıdan liberal demokrasi modelini benimseme yolunda çok uzun bir yol katetti. Türkiye'nin katılımı olmaksızın, bu büyük proje gerçek potansiyeline ulaşamayacak. Hiçbir tarafın şu anda buna hazır olmadığını itiraf ediyorum. Fakat o kritik gün için zaman yaklaşmakta ve tereddütlerin insanlık tarihini değiştirecek bu olağanüstü fırsatı engellemesine izin verilmemeli.

(Howard Dean'ın makalesi Açık Toplum Vakfı'nın "Türkiye'nin AB Üyeliği'nin Fırsat Maliyeti: İki Görüş" başlıklı çalışmasından alınmıştır.)